

Pogovor s pokrajinskim tajnikom Ssk Z. Harejem

Hude težave pri oblikovanju novih koalicij v Trstu

V našem listu smo sproti poročali o poteku pogajanj med predstavniki strank, ki so v zadnjem času sestavljale tržaški občinski in pokrajinski odbor, ter zastopniki Liste za Trst za sestavo novih večin v obeh tržaških izvoljenih telesih. Pred dnevi je tržaški občinski svet vzel na znanje odstop župana in njegovega odbora, kar pomeni, da bi morali v najkrajšem času izvoliti novega župana in novi odbor.

O poteku pogovorov med predstavniki političnih strank, ki prihajajo v poštev za sestavo novih večin, bo za naše bralce nekaj povedal pokrajinski tajnik Slovenske skupnosti prof. Zorko Harej, ki se mu za sodelovanje tudi lepo zahvaljujemo.

Je res, da ste med pogajaji že dosegli sporazum o skupnem programu?

Pogajanja o skupnem programu so se zavlekla dlje kot prejšnje kratki, ko je problem organigrama nastopil že med pogajaji za program. Tokrat so vodstva strank bodočih zaveznikov pregledovala besedilo programa in vnašala svoje popravke. Začela je Slovenska skupnost, ki je predložila popravke predvsem k poglavjem o slovenski manjšini, električni termocentrali in premogovnem terminalu. Predloženih je bilo še nekaj manjših popravkov. Za nami so popravke predložili socialisti in še liberalci ter republikanci. Osnovni dokument je imel za podlago prejšnje tovrstne programe in predloga dveh največjih strank možnih bodočih koalicij: KD in LpT. Formulacija o slovenski manjšini je bila slabša kot v vseh prejšnjih dokumentih, tudi slabša kot v dveh omenjenih predlogih.

Takoj sem povedal, da sem proti takemu besedilu in da bom prinesel popravke; kakor sem tudi rekel, da se Ssk ne strinja, da se postavita premogovni terminal in termocentrala, češ da bosta prinesla tržaškemu prebivalstvu več škode kot dobička. Z nami so v svojih popravkih potegnili z različnimi obrazložitvami socialisti in delno socialdemokrati, ki so v poglavju o slovenski manjšini razlikovali juridični in praktični del.

Je res, da se predstavniki Liste za Trst niso odpovedali zahtevi, naj se zakonska zaščita slovenske narodne manjšine nekako podredi načelu »preštevanja«? Tako je

namreč v občinskem svetu pred dnevi izjavil svetovalec Liste Camber.

Po našem odločnem nasprotovanju formulaciji, ki je vsaj posredno predvidevala preštevanje in po nasprotovanju socialistov so stranke spremenile svoje stališče in je prišlo na predzadnjem sestanku do formulacije, o kateri ste slišali in brali, ki je obšla zahtevo LpT po preštevanju. Lista si je pridržala pravico, da o njej diskutira. Iz časopisov sem zvedel, da ni sprejela novega besedila. Pogajanj ni več, ker so se razbila na ravni političnih tajništva že pri prvi točki, ko je šlo za mesto župana, ki ga hoče imeti tako Lista kakor KD. Tako tudi ni prišlo do dokončne definicije programskega dokumenta. Še enkrat se je izkazalo, da ni važen program; važno je, kdo bo vodil občino in pokrajino. Ta bo lahko uresničeval sprejeti program ali tudi ne. Pri najboljši volji vsega gotovo ne bo mogel izvesti, ker so vsi ti programi preobširni, da bi se mogli izpeljati v eni mandatni dobi.

Vi ste tudi pokrajinski odbornik. Kaj predvideva program za pokrajino in še posebej za našo manjšino?

Program ne predvideva posebnih poglavij za pokrajino in za občino. Je skupen.

V glavnem je namenjen gospodarski problematiki, ki tržaško mesto in pokrajino najbolj žuli, pri čemer so prizadeti tudi Slovenci: pristanišču, veliki in mali industriji, trgovinstvu, ladjedelništvu, cestnin in pomorskim prometnim zvezam, carinskimi olajšavam in pobudam, ki sem jih omenil. A dokument govori tudi o obrambi Krasa, o turizmu, o potrebi po nadrobnejšem načrtu za razvoj kmetijstva, o razvoju obrtništva, kar zadeva zlasti slovensko manjšino. Zaščito slovenske manjšine sem tudi že omenil.

Cez dva meseca bodo volitve v evropski parlament. Kako se pripravlja Vaša stranka na to preizkušnjo? Zadnjič ste nastopili skupno z ostalimi avtonomističnimi političnimi skupinami v Italiji. Se bo takšen nastop ponovil tudi v letošnjem juniju?

O problematiki evropskih volitev se u-bada deželno vodstvo stranke. Na zadnjih volitvah smo nastopili skupno z drugimi manjšinskimi strankami v Italiji. Zdela se nam je ta pot najboljša. Nismo sicer dosegli izvolitve svojega predstavnika v evropski parlament, a so ostale vezi z manjšinami v Italiji, a tudi sloves naše deželne stranke se je razširil po drugih italijanskih de-

nadaljevanje na 3. strani ■

Temni oblaki nad petimi krogi

V tretje gre rado: se bo res tudi v tretje ponovil bojkot olimpijskih iger? Do pričetka najpomembnejše športne prireditve leta 1984 manjka le še nekaj več kot sto dni in vendar še ni povsem gotovo, če bodo igre v Kaliforniji potekale brez političnih zapetljajev. Bo torej tudi Los Angeles okrnjen ko prejšnji dve prireditvi? V Montrealu so se leta 1976 vrnil domov reprezentance črne Afrike v znak protesta, ker Mednarodni olimpijski odbor ni diskvalificiral Nove Zelandije, ki je nekaj tednov pred igrami poslala v Južno Afriko rugbyjsko ekipo. Štiri leta kasneje se moskovskih iger zaradi vdora sovjetskih čet v Afganistan niso udeležile Združene države, Japonska, Zahodna Nemčija in Južna Koreja.

Kljub ohlajenim odnosom med velesilama je do nedavnega kazalo, da ne bo težav v Los Angelesu. Povsem nepričakovano so se celo obnovili pogovori med Korejama za sestavo enotne reprezentance. Dogovorili so se celo o skupni zastavi in himni. Sestanek na razoroženem področju v Panmunjomu se je končal po dveh urah in pol, ko je severnokorejska delegacija zapustila pogajalne prostore, ker so južnokorejski predstavniki zahtevali, da se »prijetelj« iz Pyongyanga oprostijo za pokol v bir-manski prestolnici, v katerem so 9. oktobra lani izgubili življenje 4 ministri in 13 visokih funkcionarjev seulske vlade. Pričakovanje v svetu za pomiritev med korej-

dalje na 2. strani ■

RADIO TRST A

■ NEDELJA, 15. aprila, ob: 8.00 Radijski dnevnik; 8.30 Kmetijska oddaja; 9.00 Sv. maša iz župne cerkve v Rojanu; 10.30 Mladinski oder: »Otroci, otroci vsega sveta«, radijska igra (Jožko Lukeš); 11.00 Neposreden prenos košarkarske tekme iz Budria med domačo ekipo in Jadranom; 12.15 Vera in naš čas; 12.30 Narodnostni trenutek Slovencev v Italiji; 13.00 Radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Nediški zvon; 14.40 Sport in glasba ter prenosi z naših kulturnih prireditev; 19.00 Radijski dnevnik.

■ PONEDELJEK, 16. aprila, ob: 7.00 Radijski dnevnik; 7.20 Dobro jutro po naše; 7.40 Pravljica; 8.00 Kratka poročila; 8.10 Almanah: Sedma stopnja sreče; 10.00 Kratka poročila in pregled tiska; 10.10 Christoph Willibald Gluck: Orfej in Evidrida (prvo in drugo dejanje); 11.30 Literarni listi; 12.00 Skrivnost verstev; 13.00 Radijski dnevnik; 13.20 Gospodarska problematika; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Roman v nadaljevanjih: Boris Pahor: »Nomadi brez oaze«; 14.30 Tja in nazaj; 16.30 Tja in nazaj; 17.00 Kratka poročila in kulturna kronika; 17.10 Simfonični orkester Radiotelevizije Ljubljana pod vodstvom Antona Nanuta v Kulturnem domu v Trstu; 18.00 Pod Matajurjan, posebnosti in omika Nediških dolin; 19.00 Radijski dnevnik.

■ TOREK, 17. aprila, ob: 7.00 Radijski dnevnik; 7.20 Dobro jutro po naše, vmes Pravljica; 8.00 Kratka poročila; 8.10 Almanah: Veter raznaša besede; 10.00 Kratka poročila in pregled tiska; 10.10 Oddaja za otroški vrtec; 10.20 Christoph Willibald Gluck: Orfej in Evidrida (tretje dejanje); 11.30 Literarni listi; 12.00 Folklor narodov Jugoslavije; 13.00 Radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Naš pravljичni telefon; 15.00 Naš jezik; 15.05 Tja in nazaj (Mladi mladim); 16.00 Od Milj do Devina; 16.30 Tja in nazaj; 16.45 Postni govor; 17.00 Kratka poročila in kulturna kronika; 17.10 Mi in glasba; 18.00 Odpustni grehi: Emil Zola: »Imeli boste odlične sosede«; 19.00 Radijski dnevnik.

■ SREDA, 18. aprila, ob: 7.00 Radijski dnevnik; 7.20 Dobro jutro po naše, vmes (7.40) Pravljica; 8.00 Kratka poročila; 10.00 Kratka poročila in pregled tiska; 11.00 Oddaja za prvo stopnjo osnovne šole; 11.30 Literarni listi; 12.00 Sprehodi med starimi spomeniki; 13.00 Radijski dnevnik; 13.20 Deželni zbori na letošnji reviji »Primorska poje«; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Roman v nadaljevanjih: Boris Pahor: »Nomadi brez oaze«; 14.30 Tja in nazaj (Diskorama); 17.00 Kratka poročila in kulturna kronika; 17.10 Sopranistka Vilma Bukovec, nagrajena z »Zlato liro«; 18.00 Okostnjak v omari; 19.00 Radijski dnevnik.

■ ČETRTEK, 19. aprila, ob: 7.00 Radijski dnevnik; 7.20 Dobro jutro po naše; 8.00 Kratka poročila; 8.10 Trim za vsakogar; 10.00 Kratka poročila in pregled tiska; 11.30 Beležka; 12.00 Zdravniški nasveti; 13.00 Radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Pisani otroški svet; 14.30 Naš jezik; 14.35 Tja in nazaj; 16.00 Na gorškem valu; 17.00 Kratka poročila in kulturna kronika; 17.10 Lanski 15. mladinski pevski festival v Celju; 18.00 Četrtkova srečanja; 19.00 Radijski dnevnik.

■ PETEK, 20. aprila, ob: 7.00 Radijski dnevnik; 7.20 Dobro jutro po naše; 8.00 Kratka poročila; 10.00 Kratka poročila in pregled tiska; 11.30 Beležka; 12.00 Niti življenja; 13.00 Radijski dnevnik; 13.20 Do godi in problemi; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Roman v nadaljevanjih: Boris Pahor: »Nomadi brez oaze«; 14.30 Od ekrana do ekrana; 16.45 Postni govor; 17.00 Kratka poročila in kulturna kronika; 17.10 Boris Prandopulo: Trpljenje Gospoda našega Jezusa Kristusa, oratorij za soliste in moški zbor; 18.00 Kulturni dogodki; 18.30 Nabožna glasba; 19.00 Radijski dnevnik.

■ SOBOTA, 21. aprila: 7.00 Radijski dnevnik; 7.20 Dobro jutro po naše; 8.00 Kratka poročila; 10.00 Kratka poročila in pregled tiska; 10.10 Javni koncert Glasbene matice v Trstu; 11.30 Beležka; 11.40 Glasbeni potpuri; 12.00 »Glas od Režije«; 13.00 Radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Izbrana dela slovenskih mladinskih pesnikov in pisateljev; 14.30 Naš jezik; 14.35 Halo, tu Radio Trst A!; 17.00 Kratka poročila in kulturna kronika; 17.10 Mi in glasba; 18.00 »Legenda o Krišči in martri«, po legendi Stanka Vuka napisal Jože Peterlin, RO; 18.30 Glasbena medigra; 19.00 Radijski dnevnik.

Izdajatelj: Zadruga z o. z. »Novi list« — Reg. na sodišču v Trstu dne 20.4.1954, števil. 157 — Odgovorni urednik: Drago Legiša — Tiska tiskarna Graphart, Trst, ulica Rossetti 14, tel. 772151

Temni oblaki nad petimi krogi

■ nadaljevanje s 1. strani

skim severom in jugom je bilo tokrat še večje, saj bodo čez štiri leta v Seulu prihodnje igre.

Toda med temačnimi oblaki, ki se zbirajo nad mednarodnim olimpijskim gibanjem, vzbuja največ zaskrbljenosti ultimatum, ki je prišel iz Moskve. Kremelj je obtožil ameriške organizatorje, da po svoje tolmačijo olimpijski pravilnik in nočejo zagotoviti tekmovalcem in spremljevalcem polne varnosti. Obtožnica je formulirana — kot je v sovjetski navadi — dokaj megleno, zato je nujno treba poznati vsaj del okoliščin. V Sovjetski zvezi sumijo, da bodo protikomunistične organizacije s pomočjo obveščevalne službe CIA uprizorile med igrami demonstracije proti socialističnim državam, v katerih sistematično kršijo človekove pravice. Obenem se v Moskvi bojuje, da bodo Američani skušali prepričati tekmovalce, naj zaprosijo za politično zavetišče. Zaradi tega nameravajo še povečati število političnih komisarjev v delegaciji, ki naj bi preprečili morebitne pobege. Američani s svoje strani sumijo, da bo med precejšnjim številom spremljevalcev tudi večje število poklicnih vohunov, ki se bodo v strateško zelo važni Kaliforniji skušali polastiti državnih tajnosti.

Prišel se je torej boj na nož med obveščevalnima službama, CIO po eni in KGB po drugi strani. Sredi te vohunske močvare skušata organizacijski odbor v Los Angelesu in sovjetski olimpijski odbor najti kompromis, ki sicer ne bo zadovoljil nikogar, vendar bi za šport pomenil velik uspeh. V tem smislu — čeprav iz povsem drugačnih nagibov — deluje tudi predsednik organizacijskega odbora Peter Ueberroth, ki bo v bližnjem odpotoval v Moskvo, da bi zgladil spor. Organizatorji v Los Angelesu se namreč dobro zavedajo, da bi sovjetski bojkot predstavljal finančni polom za Kalifornijo, saj so pogodbe s sponsorji vezane prav na sovjetsko udeležbo. Televizijska družba ABC, ki je odkupila pravice za ameriško celino, je pripravljena plačati organizatorjem 380 milijard lir, vendar le če bodo prisotni športniki iz socialističnih držav. Če teh ne bo, bodo znižali svojo ponudbo za 125 milijard lir.

Medtem ko je Kremelj napovedal, da bo zahteval sklicanje izredne seje Mednarodnega olimpijskega odbora, ki »naj prisili ZDA k spoštovanju olimpijskih pravil«, so v Washingtonu jasno in javno povedali, da bo imel na olimpijske igre prost vstop vsak tekmovalac, ne glede na državo, ki ji pripada. Dovolj je, da ga nacionalni odbor akreditira in seznam nastopajočih predloži krajevnemu ameriškem veleposlanštvu. ZDA se bodo torej držale pravilnika, po katerem je olimpijski potni list edini veljavni dokument za sodelovanje na igrah.

S. R.

Reagan in kemično orožje

Ameriška vlada je pripravljena podpisati pogodbo o prepovedi kemičnega orožja. Tako je te dni dejal ameriški predsednik Reagan na tiskovni konferenci v Beli hiši. V kratkem bo podpredsednik Bush posredoval ustrezni ameriški predlog komisiji Združenih narodov za razorožitev, ki ima svoj sedež v Ženevi. Predsednik Reagan je poudaril, kako njegova vlada zahteva, da bi taka pogodba predvidevala možnost strogega in natančnega nadzorstva nad skladišči in tovarnami kemičnega orožja. Združene države ne proizvajajo kemičnega orožja od leta 1969. Sovjetska zveza pa razpolaga trenutno z velikanskim arzenalom takega orožja. V ameriških političnih krogih opozarjajo, kako je ameriška vlada pred kratkim že zahtevala od kongresa, naj dovoli, da se ponovno začne izdelovati kemično orožje. Zato nekateri trdijo, da vodi Reagan pravzaprav dvolično politiko, saj po eni strani pravi, da je pripravljen podpisati pogodbo o prepovedi kemičnega orožja, po drugi strani pa od kongresa zahteva, naj dovoli, da se ponovno začne izdelovati takšno orožje. Vsekakor drži, da razpolaga Sovjetska zveza z velikanskimi količinami takšnega orožja.

Moskva je že zavrnila Reaganov predlog, ki ga je označila za navadno propagandistično pobudo.

Gvineja ima novega predsednika

Afriška država Gvineja ima novega predsednika. To je polkovnik Lansana Konde, ki je pred dvema dnevoma postal poveljnik vojaškega odbora ter se z vojaškim udarcem polastil oblasti v državi. V novi vladi je 30 ministrov, med katerimi je 25 častnikov. Za ministrskega predsednika je bil določen polkovnik Diara Traore. Od prejšnje vlade sta bila potrjena le dva ministra, in sicer minister za zdravstvo in bivši minister za javna dela, ki pa je bil v zadržanju časa v zaporu in so ga izpustili prvi dan državnega udara. Radio v prestolnici Conakry je pozval prebivalce, naj bodo budni, češ da se manjša skupina ljudi, ki so v zvezi s pristaši odstavljenega režima, odločno protivi prizadevanjem nove voja-

ške vlade. Radio Conakry v tej zvezi omejuje tudi sodelovanje nekaterih tujih veleposlanštev, ne da bi jih izrecno imenoval.

Novi vojaški poveljniki, ki so stari od 30 do 40 let, so vlado pokojnega predsednika Sekou Toureja označili za grobo in krvoločno diktaturo. Pri tem pa so poudarili, da njihov državni udar ni uperjen proti nobenemu posamezniku. Novi vojaški režim je izjavil, da si ne bo omadeževal rok s krvjo sinov lastnega naroda. V času vladanja pokojnega predsednika Sekou Toureja, ki je umrl v neki bolnišnici v Združenih državah, so organizacije, ki se zanimajo za človekove pravice, večkrat grajale njegov režim in mu očitale, da je dal zapreti na stotine političnih nasprotnikov

Cene v Jugoslaviji

Inflacija v Jugoslaviji je lani dosegla skoraj 60% ter so zaradi tega proti koncu leta postavili cene pod zaporo. Zdaj obširno razpravljajo vsaj o delni odmrznitvi.

O vlogi partije pri stabilizacijskih ukrepih in odmrznitvi cen je razpravljalo vodstvo jugoslovanske komunistične stranke. Pri tem je napravilo naslednje ugotovitve:

Pri izvajanju stabilizacijskega programa se zamuja na vseh ravneh. Nujno je treba sprejeti ukrepe ekonomske politike in spremembe sistemskih zakonov, da bi lahko opravili razvojne naloge za letos. Predsedstvo partije podpira temeljne smerice za spodbuditev proizvodnje in izvoza, za materialno razbremenitev gospodarstva in za krepitev njegove reprodukcijske sposobnosti. Ugotavlja, da morajo biti vsi ukrepi usmerjeni v krepitev samoupravnega položaja in odgovornosti delavcev v Ozdih ter socialističnih samoupravnih odnosov v celoti.

Ob odmrznitvi cen bo treba preprečiti poskuse neupravičenih podražitev, skrivanja blaga v skladiščih, postavljanja pogojev za prodajo ter druge špekulacije.

Člani in organizacije komunistične stranke nosijo odgovornost za izvajanje sprejete politike cen in drugih stabilizacijskih ukrepov. Vse komuniste — pravi partijski Centralni komite — ki bodo delovali proti dogovorjeni politiki, je treba poklicati na politično odgovornost in jih odstaviti.

Ovire in težave...

■ nadaljevanje s 1. strani

želah. Tudi za letošnje volitve je bilo že veliko stikov zlasti z narodnimi manjšinami na italijanskem severu.

V zadnjih časih ste bili še posebej v stalnem stiku s predstavniki italijanskih političnih strank, saj pogajanja z Listo za Trst trajajo že nekaj mesecev, če se ne motimo. Imate morda tudi Vi vtis, da je zanimanje za problematiko slovenske narodne manjšine oziroma za njeno zakonsko zaščito pojenjalo? Tako bi namreč po našem kazali nekateri znaki, med drugim mrtvilo, ki je zavladelo na vladni oziroma parlamentarni ravni, saj se postopek v senatu nikakor noče premakniti z mrtve točke. Se morda motimo?

Zanimanje za slovensko problematiko je gotovo upadlo zaradi italijanskih nacionalističnih sil, ki so bile v letih po vojni iz znanih razlogov v ozadju in zatišane, a zdaj prihajajo vedno bolj v ospredje. Že nastanku Liste je vsaj delno botrovala nacionalistična nastrojenost. Nacionalistične strune so odločneje začele ubirati ali ubirajo tudi druge stranke. Morda bolj kot Lista, ki mora reševati težke notranje probleme. V tem ozračju je upadel pogum tudi našim zagovornikom. Po mojem vpliva jo na tako ohlajeno ozračje odnosi z Jugoslavij, zlasti tisti gosti stiki med mejnim prebivalstvom, ki so se zaradi jugoslovan-

skih stabilizacijskih ukrepov pretrgali. Ne samo vsakdanji stiki; v tržaške trgovine je prihajalo na milijarde dinarjev.

Kar zadeva postopek za globalno zaščito, menim, da je treba najprej tu pri nas ustvariti primerno ozračje, ki bi bilo naklonjeno zaščiti slovenske manjšine. Če tega ne bo, se bojim, da tudi ne bo globalne za-

V Društvu slovenskih izobražencev bo v ponedeljek, 16. aprila, govoril prof. France Bučar na temo »Federalizem in samoupravljanje«. Začetek ob 20.30.

ščite, ki jo mora izglasovati rimski parlament. Ovira je tudi različno gledanje italijanskih strank na zaščito prebivalcev v Benečiji, Režiji in Kanalski dolini.

Kaj namerava Slovenska skupnost narediti, da se sedanje mrtvilo odpravi?

Delamo in naredili bomo vse, kar je mogoče v okviru krajevnih uprav, italijanskih strank in seveda, enotne slovenske delegacije, ki ima v načrtu tudi skupno manifestacijo; čakamo na sprejem pri ministrskem predsedniku Craxiju; kakor je v načrtu potovanje v isti namen v Beograd. A s tem sem že prešel v pristojnost deželnega vodstva. Naša dejavnost se bo seveda povečala pred evropskimi volitvami, ki bodo junija.

odmevi - odmevi - odmevi - odmevi - odmevi

Slovinci v Italiji in politični pluralizem

IX.

Delali bi grobo krivico tistim Slovencein, ki organizirano delujejo predvsem v obeh največjih italijanskih levičarskih strankah, ko bi jim sic et simpliciter ne priznavali, da na neki način javno politično nastopajo kot Slovenci. V okviru obeh omenjenih političnih strank navsezadnje obstajajo tudi posebne komisije ali podobni organi po svetovalnega značaja, ki se izrecno ukvarjajo s specifičnimi problemi naše narodnostne skupnosti.

Vendar se vprašujemo, kakšen je resnični domet teh oblik slovenskega političnega nastopanja, seveda glede na možnosti, ki jih nudi italijanski politični sistem. Za odgovor si lahko pomagamo z analogijami, ki skušajo vzporejati te oblike organiziranega slovenskega političnega nastopanja s podobnimi (hipotetičnimi) oblikami slovenskega javljanja na drugih področjih družbenega življenja. (Ta operacija utegne izzveneti kot provokacija in to tudi hoče biti, čeprav ne zgolj v pamfletističnem smislu: z njo želimo odpreti ali poudariti neko gledišče na našo politično stvarnost, ki je po našem premalo upoštevano.) Na primer, ali ne bi bilo podobno, ko bi se na šolskem področju zadovoljili s fakultativnim poukom slovenščine (in mogoče slovenske kulture) na sicer povsem italijanskih šolah? Ko bi se ne zavzemali za slovenske prosvetne in športne organizacije in bi se zadovoljili s slovenskimi prireditvami v okvi-

ru italijanskih tovrstnih organizacij? Ko bi ne imeli lastnega gledališča in bi nam zadostovale občasne slovenske predstave v italijanskih gledališčih, največkrat prevedene iz italijanske dramske zakladnice in vsekakor izbrane pod nadzorstvom italijanskega umetniškega vodje? Ko bi imeli za nesmiselno ustanavljanje slovenskih denarnih in drugih gospodarskih ustanov ali obratov in bi se zadovoljili s posebnimi komisijami za slovenske kliente oz. delodajalce oz. delojemalce? (...)

Ne zanikamo, da gredo zahteve in sploh delovanje Slovencev, ki so organizirano vključeni v italijanske politične stranke, čisto preko meja, ki jih nakazujejo analogije. Vendar vprašanje je, koliko je vsebina njihovega političnega delovanja plod samonikle politične tvornosti in koliko v resnici ni pravzaprav le odgovor na zunanje izzive ali spodbude. Drugače rečeno, ni vsaka oblika enako ustrezna za katerokoli vsebino — in obratno. Je mar mogoče, da se svobodno in dovršeno tvori slovenska politika, ki naj bi verno odražala tudi specifiko slovenske kulturne in gospodarske problematike, če mora že ob početku skozi filtre organizacije, ki je po večini neslovenska?

Nekaj zamejske politične dialektike

Navedene opazke bi verjetno skušal le malo-kdo direktno pobijati. Marsikdo pa bi se jih utegnil kritično lotiti, izhajajoč iz nekega širšega pojmovnega konteksta, recimo z argumentom, da

je narodnost nekaj drugotnega glede na družbeno-gospodarsko (= razredno, če bi uporabili nekoliko zastarelo družboslovsko kategorijo) pripadnost ali glede na svetovnonazorsko usmerjenost in da ji torej ne gre dajati prednost niti v politično-organizacijskem smislu.

Ugovor seveda lahko sprejmemo le, kolikor ne postavlja pod vprašaj v prejšnjem nadaljevanju naštetih treh predpostavk o nadaljnjem obstoju Slovencev v Italiji. K stvari se bomo vsekakor še povrnil, ko bomo spregovorili o pomenu, ki bi ga morala ali utegnila imeti na politično-organizacijskem področju vsaj na videz tolikanj občutena potreba po zaščiti naše narodne skupnosti. Dovolj bo namreč, če poudarimo, da vsaj v načelu (če že ne de facto, ali uvodoma smo podčrtali, da si skušamo postavljati vprašanje pravilnosti slovenskega političnega nastopanja v Italiji in ne toliko vprašanja dejanske možnosti takšnega nastopanja) ne gre tu toliko za izbiranje med narodnostjo in čim drugim, kolikor za istočasno uveljavitev obojega. Mar res nimajo, na primer, slovenski komunisti, ki hočejo ohraniti svojo narodnost, nobene druge izbire kot vključevanje v komunistično partijo Italije? V čem bi zapostavili svoj ideološki credo, ko bi si postavili lastno stranko? To je namreč mogoče, če je res, da slovenski krščanski demokrati in različno usmerjeni »laiki«, ki želimo ostati Slovenci, zmoremo samostojno politično nastopanje kljub temu, da smo manjšina v manjšini.

Nekje na tej točki se navadno pojavi stališče, češ da bi ustanavljanje samostojnih slovenskih političnih strank bilo nacionalistično zapiranje, t.j. v nasprotju z resničnim internacionalizmom.

n j
(Bo še.)

Nagrada iz sklada Dušana Černeta »Fantom izpod Grmade«

Sklad Dušana Černeta obstaja od leta 1976. Ustanovljen je bil ob prvi obletnici smrti časnika in javnega delavca Dušana Černeta. Po statutu se nagrade iz tega sklada podeljujejo vsako leto posameznikom ali organizacijam, ki s svojo dejavnostjo izpričujejo stalno in dosledno delovanje v smislu rasti narodne zavesti in duhovnih vrednot in načel, ki jih je izpovedoval Dušan Černe: slovenstvo, krščanstvo in demokracija.

Nagrade iz tega sklada so doslej prejeli: list »Dom« iz Benečije, tržaška revija »Zaliv«, Goriška Mohorjeva družba, pevski zbor »Planinka« iz Ukev, Slovenska zamejska skavtska organizacija, Zveza cerkvenih pevskih zborov na Tržaškem, »Trinkov koledar« in lani Ljudski radio v Gorici. Letos pa so člani sklada Dušana Černeta soglasno odločili, da podelijo nagrado pevskemu zboru »Fantje izpod Grmade«.

Na slovesnosti, ki je bila v ponedeljek,

POČASTITEV TALCEV OB 40-LETNICI NJIHOVE ŽRTVE

Minilo je 40 let in strelišče na Opčinah je še vedno strelišče, čeprav so številne organizacije in najrazličnejši ljudje že velikokrat izrazili željo, da bi postalo spominsko obeležje vseh tistih žrtev nacifašizma, ki so padli pod streli na tem koščku kraške gmajne. V tem smislu so se spet izrazilo društva, ki nosijo ime po Pinu Tomažiču in tovariših, med tiskovno konferenco, ki je bila na Opčinah v Prosvetnem domu, v četrtek, 5. aprila. Dosedanje pobude v tem smislu so društva poslala državnemu predsedniku, obrambnemu ministrstvu in drugim oblastem na krajevni ravni.

Želja, da bi po štiridesetih letih odgovorne oblasti primerno poskrbele za dostojno in spoštljivo ureditev kraja, kjer je pod nasiljem ugasnilo življenje tolikih ljudi, je bila ponovljena tudi na nedeljski svečanosti, ki je bila ob 40-letnici ustrelitve 71 talcev na openski gmajni. Ob prisotnosti številnih predstavnikov krajevnih oblasti, borčevskih organizacij z obeh strani meje, županov okoliških občin, drugih osebnosti in letos tudi vojaške enote, ki je padlim izkazala vojaške časti, so vsi govorniki, predsednik pokrajinskega odbora VZPI

GLASBENA MATICA TRST — Sezona 1983-84, 9. abonmajski koncert v četrtek, 12. aprila, ob 20.30 v Kulturnem domu v Trstu: TRŽAŠKI OKTET, umetniški vodja Janko Ban. Prodaja vstopnic v pisarni GM in eno uro pred pričetkom pri blagajni Kulturnega doma.

Arturo Calabria, predstavnik Opencev Drag Gorup, Stojan Spetič in še prof. Agneli, opozorili na to nerešeno vprašanje, v posameznih govorih pa so se govorniki spomnili ne samo dogodkov iz takratnih dni, ampak tudi današnjih nerešenih vprašanj v zvezi z našo narodno manjšino.

9. aprila, v Peterlinovi dvorani v Trstu, je najprej spregovoril član sklada Saša Martelanc, ki je v svojem nagovoru orisal lik Dušana Černeta, po katerem sklad nosi ime, in podčrtal pomen treh načel, ki so odboru v smerokaz pri izbiranju nagrajenca. Sledila je utemeljitev letošnje nagrade, ki jo je podal prof. Zorko Harej. Poudaril je misel, da gre v primeru »Fantov izpod Grmade« za zbor, ki dosledno vrši svoje poslanstvo in nalogo na precej širokem ozemlju, ki je narodnostno ogroženo, svoje delo vrši na najrazličnejših področjih od svetnega do cerkvenega, vse, ne samo iz ljubezni do slovenskega petja, ampak tudi iz čuta odgovornosti in volje do dela in se trudi za vrednote, ki jih s svojim petjem lahko posreduje poslušalcem. Prav zaradi tega si je pridobil priljubljenost med ljudmi, da ga lahko smatramo, v nekem smislu, za ljudskega.

Sledilo je podeljevanje nagrade, ki jo je sprejel predsednik in priljubljeni zborovodja »Fantov izpod Grmade« Ivo Kralj, ki zbor vodi od ustanovitve dalje. Po njegovih zahvalnih besedah pa je kratko zgodovino pevskega zbora podal njegov tajnik Marko Tavčar. Končno je bil na vrsti koncert »Fantov izpod Grmade«. Zapeli so osem pesmi, ki so jih izbrali iz bogate zbirke slovenske zborovske pesmi, večer pa se je seveda še nadaljeval v prijetnem vzdušju ob prijateljskem pogovoru, kozarcu vina in seveda slovenski pesmi.

— 0 —

DELEGACIJA EGS V TRSTU

V Trstu je bila na obisku delegacija družbeno-gospodarskega odbora Evropske gospodarske skupnosti, ki je bila pred tem uradno obiskala Jugoslavijo v zvezi z izvajanjem dogovorov med to državo in Evropsko skupnostjo. Na Tržaškem se je odposlanstvo seznanilo z gospodarskim položajem in z infrastrukturami, kar je v zvezi z načrtom o tesnejših povezavah med deželo F-JK in EGS.

MEDNARODNA ORGANIZACIJA UNIDO

Konec prejšnjega tedna je zaključilo obisk v Trstu indijsko odposlanstvo, ki je na Dunaju sodelovalo na konferenci opolno-močenih ministrov glede novih laboratorijev mednarodne organizacije UNIDO. Za nove laboratorije so izbrali kot sedež Trst in New Delhi.

Indijsko odposlanstvo si je pri Padričah ogledalo središče za znanstvene raziskave, kjer bodo postavili laboratorije UNIDA za biotehnologijo.

Odposlanci so imeli tudi sestanke s predstavniki dežele, tržaške občine in univerze. Predsednik središča v Padričah Anzellotti je v ponedeljek odpotoval v Milan, kjer je navezal stike z industrijo visoke tehnologije.

SLOVENSKA SKUPNOST

Sekcija Sv. Ivan - Lonjer - Katinara

priredi

v sredo, 25. aprila (državni praznik) enodnevni izlet z avtobusom v ROGAŠKO SLATINO. Predviden je obisk zdravilišča, steklarske šole in trgovine z možnostjo nakupa zanimivih steklarskih izdelkov itd.

Odhod ob 6. uri izpred svetoivanske cerkve (Piazzale Gioberti), vrnitev predvidoma ob 21.30. Cena izleta — prevoz, kosilo in večerja — Lit. 28.000. Vpisovanje ob delavnikih od 15. do 19. ure pri Nadji Žerjal, tel. 568482. Priporoča se veljavni potni list.

NASA DEŽELA NA TRETJEM MESTU

Po vsedravnih statističnih podatkih je Furlanija-Julijska krajina na tretjem mestu med italijanskimi deželami glede stroškov za zdravstvo. Medtem ko je poprečje lani komaj doseglo 480 tisoč lir na prebivalca, so stroški v naši deželi znašali 611 tisoč lir na prebivalca.

V Trstu se nadaljuje selitev oddelkov in bolnikov iz glavne bolnišnice v bolnišnico na Katinari. Selitev naj bi se končala do 7. maja. V novi bolnišnici bo prostora za 843 bolnikov.

30 let Filatelističnega kluba »L. Košir«

Filatelija je gotovo eden najbolj klasičnih konjičkov. Malokdo pa je do pred nekaj meseci vedel, da v Trstu še vedno deluje Tržaški filatelistični klub »Lovrenc Košir«, ki slavi letos tridesetletnico svojega delovanja.

Svojo okroglo obletnico je klub proslavil na zelo primeren način v soboto, 7. aprila, v prostorih Kulturnega doma v Trstu. Predstavniki kluba so pripravili zanimivo, tematsko mešano razstavo, pri kateri pa je bil glavni poudarek na zbirkah znamk, razglednic in drugih dopisov, ki izpričujejo slovenski narodni preporod na Primorskem, predvsem v naši bližnji okolici na začetku tega stoletja.

Na slovesnosti sta spregovorila sedanji predsednik filatelističnega kluba »Košir« Ivan Ločniškar in njegov tajnik Igor Tuta. Ta je poudaril zlasti pomen likovnega na-

tečaja na temo filatelije, ki ga je klub priredil ob tej priložnosti. Izid natečaja je prebral predsednik ocenjevalne komisije Sergij Cesar, ki je dejal, da se je vabilu odzvalo nad 350 dijakov in učencev, ki so zelo osebno in zanimivo upodobili svet znamke.

Ob tako lepi obletnici so tržaškimi filatelistom voščili še sosednji filatelistični krožki iz Kopra, Nove Gorice in Pirana, večer pa se je zaključil s pesmijo Tržaškega mešanega zbora, ki ga vodi Tomaž Simčič in ob doživeti in prepričljivi recitaciji Gregorčičevih verzov, ki jih je podal igralec Stane Rantzren. Na to pomembno obletnico so se spomnili tudi pri Slovenskem klubu, kjer je v torek predeval dr. Fran Juriševič iz Kopra na temo »Narodni preporod v luči poštnih dokumentov«. Filatelistična razstava v Kulturnem domu v Trstu bo odprta do 15. t.m.

NEKAJ MISLI OB RAZVITJU PRAPORA SLOVENSKEGA LOVSKEGA DRUŠTVA

Društvo slovenskih lovcev iz naše dežele je v nedeljo imelo svoj redni občni zbor; tokrat so ga priredili v Boljuncu. Društvo deluje že osmo leto in skuša s svojim delom dokazati, da je lovec v naših krajih, po dolgoletni tradiciji in ustaljenem tihem pravilu, ljubitelj in čuvaj narave, ne pa njen uničevalec. V tem smislu je društvo skušalo vedno posredovati svoje izkušnje in misli ter cilje tudi drugim društvom in ustanovam.

Ob vseh posegih, ki so bili izrečeni v Boljuncu, je razvidno, da so slovenski lovci opravili v nekaj letih svojega organiziranega delovanja precejšnje delo. O tem pričajo stiki s sorodnimi društvami v mejah Italije in predvsem Slovenije. Pri vsem tem pa gre predvsem za kvaliteto opravljenega dela, ki je očitno precejšnja. Lovci sami se zavedajo, da je njihova vloga v naravi važna, da je odgovoren lovec predvsem zaščitnik naravnega okolja in seveda tudi živali, ki v tem okolju živijo. Zato je njihovo delo v času ekoloških problemov in katastrof lahko pomembno, predvsem glede posredovanja občutka za naravo in dobrine, ki jih ta ljubezen prinaša tudi sodobnemu človeku.

Nedeljska slovesnost je seveda izzvenela tudi v narodnem smislu, saj se slovensko lovsko društvo vedno zavzema za uveljavljanje naših narodnih pravic in vsesplošne rasti. Razvitje prapora lovskega društva »Doberdob« pa je bila tudi priložnost za pobratenje s številnimi lovskimi društvami iz Slovenije in za krajši kulturni spored, ki je popestril slovesnost.

Urbanistika v tržaški občini

Ravnatelj slovenskega raziskovalnega inštituta v Trstu prof. Darko Bratina in arhitekt Igor Jogan sta v Časnikarskem krožku v Trstu predstavila v četrtek, 5. t.m., brošuro z naslovom »Prispevki za enotno stanovanjsko politiko« v tržaški občini. Gre za študijo, ki jo je na pobudo Slovenske kulturno-gospodarske zveze in Slovenskega raziskovalnega inštituta pripravil arhitekt Igor Jogan. Profesor Bratina je po uvodnih besedah časnikarja Vojmira Tavčarja opozoril, da je glavni namen te študije omogočiti širšo razpravo o uporabi in izkoriščanju teritorija, o resničnih problemih, za katere so občutljivi občani in ki jih je treba rešiti s primernimi urbanističnimi sredstvi. Arhitekt Jogan je omenil načrt o ekonomskih in ljudskih gradnjah, ki ga je tržaška občinska uprava bila odobrila leta 1978 in ki predvideva razvoj gradbene dejavnosti delno v tržaškem mestnem središču, v dobršnem delu pa tudi v predmestju in na tržaškem Krasu. Znano je namreč, da slovensko prebivalstvo v okolici Trsta odločno nasprotuje stanovanjskim gradnjam, saj imajo te predvsem dve negativni posledici. Po eni strani je čedalje manj zemlje za kmetijstvo, po drugi strani pa se z novim naseljevanjem prebivalstva rušijo etnična in družbena ravnovesja nekdanjih vasi. To pa ima za posledico škodo pri slo-

venski narodnostni skupnosti kot taki in zlasti pri njenem kulturnem bogastvu. Govornika sta opozorila, da je okolica Trsta v preteklosti žrtvovala na oltarju mesta mnogo dragocenih površin. Poudarila sta tudi, kako iz zadnjega ljudskega štetja izhaja, da Trst demografsko nazaduje, da je v mestu kakih 8.000 praznih stanovanj, zaradi česar je gradnja novih stanovanj zlasti v tržaški okolici in na tržaškem Krasu povsem neupravičena. Govornika sta dalje opozorila, da bi bilo treba preurediti tržaško mestno središče in da bi stroški za sanacijo starih poslopij in starih hiš v končnem obračunu gotovo bili manjši kot nove gradnje na povsem še neurbaniziranih območjih.

Po predstavitvi so se k besedi oglasili nekateri izvedenci in tržaški podžupan, odvetnik Pacor, ki je sicer priznal, da predstavlja študija, za katero sta dali pobudo Slovenska kulturno gospodarska zveza in Slovenski raziskovalni inštitut, koristen prispevek pri uresničevanju nadaljnje urbanistične politike v tržaški občini a je hkrati postavil v dvom nekatera ključna izhodišča izvajanja obeh govornikov.

—O—

SZ — KITAJSKA

Sovjetska zveza je ponovno poudarila, da Kitajska nima nobene pravice, da zahteva priključitev sovjetskih področij. Takšna zahteva je v kričečem nasprotju s kitajskimi izjavami, češ da je Peking pripravljen urediti odnose z Moskvo. Sovjetski tednik »Novi časi« piše, da na Kitajskem še vedno objavljajo zemljevide in zgodovinske spise, iz katerih izhaja, da so obširna področja Sibirije in Kazahstana kitajsko ozemlje. Pri tem navajajo razloge, ki so neutemeljeni tako v zgodovinskem kot v pravnem pogledu. Na ta način, zaključuje sovjetska revija, se kitajsko ljudstvo še dalje vzgaja v protisovjetskem duhu.

Dr. Marko Vrhunec pri »Ekonomistu«

Društvo slovenskih ekonomistov v Italiji »Ekonomist« je imelo prejšnji teden v gosteh dr. Marka Vrhunca, ki je predsednik republiškega sveta za mednarodne odnose pri predsedstvu SR Slovenije. Istočasno je znan kot predavatelj na univerzah v Ljubljani in Mariboru. Predaval je o mednarodnih odnosih Jugoslavije.

Svoje predavanje je razdelil na tri dele: mednarodne dimenzije gospodarskih odnosov, položaj Jugoslavije v teh odnosih ter sodelovanje Jugoslavije s tujino, zlasti s sosednimi državami.

Glede mednarodnih odnosov je poudaril dve karakteristiki: globalizem tokov produkcije, ko nacionalni problemi postajajo mednarodni ter preko regionalnega povezovanja narašča medsebojna odvisnost države, ter destabilizacijo mednarodnih odnosov, ker je prišlo do krize svetovnega gospodarstva ter družbenih odnosov. V svetu nastajajo protislovja, ki dobivajo izraza v inflaciji in brezposelnosti ter v vedno večjih razlikah med razvitim Severom in zaostalim Jugom.

Mednarodna likvidnost je slabša z naraščanjem dolgov zaostalih držav, mednarodna trgovina zaostaja zaradi protekcionizma in v tehnološki revoluciji ne napredujejo vse države. V tej zvezi je predavatelj poudaril, da mora biti politika v službi človeka, ne pa ideologij. Posebno je treba upoštevati pravice manjšin.

Položaj Jugoslavije v svetu — je dejal Vrhunec — temelji na treh stalnicah: samoupravljanje, federativna ureditev države ter neuvrščena zunanja politika.

Tudi Jugoslavija ima zdaj svojo ekonomsko destabilizacijo, ki ima zunanje in

notranje razloge. Kljub temu hoče Jugoslavija ohraniti odprtost do sveta ter se vključevati v mednarodno delitev sveta. V zvezi z odprto mejo posveča posebno pozornost sodelovanju s sosednimi državami.

V tretji točki gospodarskih odnosov s tujino je Vrhunec poudaril važnost izvoza. Jugoslavija se ne sme zapirati v avtarkično politiko, marveč mora širiti svoja tržišča in se vključevati v svetovni tehnološki razvoj ter odplačati dolgove.

Deželni statut, Slovenci in Furlani

Deželni svet Furlanije - Julijske krajine je prejšnji teden sklenil, da bo podrobneje proučil zakonski predlog komunistične skupine, ki zahteva ustanovitev posebne komisije za uvedbo sprememb v deželni statut. Sklep so sprejeli skoraj soglasno. Svetovalci ugotavljajo, da gre za važen problem, zato je potrebna dodatna preučitev v okviru prve stalne komisije, in šele potem bo o zadevi stekla razprava na deželni zakonodajni ravni. Razprava o komunističnem predlogu je trajala več ur. Ob koncu je predsednik Comelli izjavil, da je deželni odbor pripravljen na ponovno preučitev deželnega statuta in na uvedbo morebitnih sklepov o decentralizaciji.

Komunisti predlagajo poleg decentralizacije še večjo mednarodno vlogo Furlanije-Julijske krajine in večjo pristojnost Trsta glede pristanišča in glede sklada, ki ga trenutno upravlja vladni komisar. Glede slovenske in furlanske skupnosti komunisti zahtevajo, da parlament odobri zaščit-

ni zakon za Slovence in določila v korist furlanskega jezika. Med prvimi posegi med splošno razpravo je bil nastop svetovalca Slovenske skupnosti Draga Štoke. Načelno je soglašal s stališčem, da bi bilo treba po 20 letih izboljšati statut Furlanije - Julijske krajine. Pristavil pa je, da je komunistični predlog preveč splošen, ker govori samo o ustanovitvi komisije, ne da bi nakazal smernice za njeno delo. Predlagal je tudi dva popravka k predlogu, po katerih naj bi bila v komisiji vsaj dva zastopnika slovenske narodne skupnosti, sama komisija pa naj bi delala ob upoštevanju potreb slovenske manjšine v Italiji.

Dan prej je deželni svet zavrnil predlog vsedržavnega zakona, ki ga je vložilo Furlansko gibanje in predvideva ustanovitev avtonomne dežele Furlanije, to je razkosanje sedanje dežele na dva dela. Nova dežela bi obsegala vse pokrajine, razen tržaške, tako da bi Trst tudi postal avtonomen. O tem vprašanju bomo še pisali.

IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

Nekaj misli ob zaključku revije »Primorska poje«

V nedeljo, 8. t.m., se je v Šmarjah pri Kopru zaključila letošnja »Primorska poje«. Ta je nedvomno ena najpomembnejših pevskih revij, saj že petnajsto leto zaporedoma poskrbi za nekakšen pregled letnega delovanja med primorskimi pevskimi zbori. Začetki pred petnajstimi leti so bili skromnejši, pogoji manj spodbudni, a vendar nam odločitev iz leta 1969 kaže, da je šlo za pobudo, ki je pozitivno vplivala na pevsko dejavnost med slovensko narodno manjšino pri nas in tudi na tovrstno dejavnost v Sloveniji.

Pred petnajstimi leti je večina zborov na tej in oni strani meje bila v precejšnji krizi. Ni bilo naraščaja, društva in širša družba nista imela velikega posluha za pevske zборе, nivo petja je bil na splošno precej nizek. Toda prav to je bil tudi čas, ko so odgovorni začeli polagati večjo skrb na mladinsko petje. Po raznih vaseh in pri raznih društvih so se ustanovili otroški pevski zbori; s tem pa se je pokazal znak, da se je nekaj spremenilo na področju zborovskega petja. Po nekaj letih so se mladi pevci začeli vključevati v že obstoječe pevske zборе, začeli so se obnavljati nekateri zbori, ki so po vojni zamrli, ustanovili so se novi. Začel se je preporod. V nekaj letih se je stanje toliko spremenilo, da lahko danes trdimo, da je zborovsko petje eno najmasovnejših kulturnih dejavnosti pri nas. Pojavilo pa se je vprašanje napredovanja v smeri kvalitete.

Za nekatere zборе lahko rečemo, da pojejo na dobri in tudi prav dobri ravni. Pri svojem petju kažejo glede na izbor pesmi, izvedbe in dovršenosti petja neko stalno napredovanje, drugi, in teh

je seveda večina, so po nekaj letih delovanja dosegli točko, s katere se ne premaknejo in se tudi ne morejo premakniti, ker jim pogoji, v katerih delujejo, tega ne dovolijo.

Nihanje v nekem povprečju pa ni nujno nekaj katastrofalno slabega, če pri tem pevski zbor skuša kar najbolje vršiti svoje poslanstvo v kraju in prostoru, kjer deluje. Zbor si namreč vsaj v tem smislu ne bi smel privoščiti počitka. Njegovo petje bi moralo spremljati utrip in življenje družbe, ki ga obdaja in v kateri deluje.

Zavedati se svojih zmogljivosti pa še ne pomeni, da s tem zbor ne bi smel težiti za čim lepšim petjem, obratno! Glede na sposobnosti naj se izbira program, a to tudi v vertikalnem smislu. Ni modro, da se zbor odpove težji in zahtevnejši skladbi, samo ker se boji temeljitejšega in daljšega dela. Včasih si pač moramo malo več upati, če se hočemo premakniti z mrtve točke.

O tem nas je prepričalo poslušanje marsikaterega pevskega sestaja tudi na tej »Primorski poje«. Teh nekaj misli pa naj zaključimo z opom-

bo, da bi k rasti marsikaterega zbora lahko pripomogla odločitev, da se udeleži tega ali drugega tekmovanja. Imamo zборе, ki bi lahko tudi na tekmovanju preizkusili, kaj zmorejo. Mislimo, da bi številni imeli možnost, da bi se uvrstili med boljše vokalne ansamble. Tudi tu, vsaj tako se nam zdi, nam manjka nekaj poguma. Tekmovanje je namreč najprej preizkušnja s samim seboj, šele potem z drugimi, vse za dosego boljših ciljev.

M. T.

* * *

OBČNI ZBOR SVETA EVROPSKIH OBČIN

V Vidmu se je pred dnevi sestal ustanovni občni zbor Sveta evropskih občin v deželi Furlaniji-Juljski krajini. Dela je odprl profesor Cadetto ob prisotnosti vsedržavnih članov Sveta evropskih občin, med katerimi sta bila tudi oglejski župan Puntin ter deželni svetovalec Slovenske skupnosti Drago Štoka. Po obširni razpravi so na ustanovni skupščini odobrili statut in izvolili 27 članov v prvi širši deželni odbor Sveta deželnih občin. Od Slovencev so poleg Draga Štoker v njem še Andrej Bratuž, Aleš Lokar in Pavel Petričič, ki predstavljajo svoje občine. Zborovanje na sežu videmske občine je še posebno pomembno zaradi bližine evropskih volitev in zasedanja občin in uprav iz vse Evrope, ki bo 13. in 14. aprila v Turinu.

PROSTOR MLADIH

Mladinci Ssk potujejo na Dansko

Letošnji tradicionalni seminar mladinske komisije Federalistične unije evropskih narodnostnih skupnosti (FUENS) bo od sobote, 14. aprila, do velike srede dopoldne v mladinskem središču nemške manjšine na Danskem, Knivsbjerg.

Mladinska sekcija Slovenske skupnosti, ki — po občasnih stikih — že 13 let intenzivno sodeluje pri tej mladinski medmanjšinski organizaciji, bo letos sodelovala s številno delegacijo, z lastnim poročilom o stanju Slovencev v Italiji in s predlogom resolucije v korist globalne zaščite vseh Slovencev v Furlaniji-Juljski krajini. V Knivsbjergu se bo srečala s predstavniki nad desetih manjšin zahodne Evrope. Ne-

kateri med njimi so se pred leti udeležili velikonočnega seminarja mladinske komisije FUENS, ki ga je v Trstu (s stalnim bivališčem v Dragi) pripravila mladinska sekcija slovenske stranke.

Osrednja tema letošnjega srečanja je vprašanje, ali so mejni in obrobni predeli nujno tudi konfliktni predeli. O tem bodo z lastnimi izkušnjami in spoznanji poročale vse delegacije. Poseben poudarek bo posevečen seveda tudi gostujoči nemški skupnosti na Danskem. Vse kaže, da medmanjšinski stiki lahko jeseni privedejo do lepe mladinske kulturne izmenjave, saj se mladi Nemci na Danskem zanimajo za možnost, da bi med Slovenci naše dežele opravili zborovsko turnejo.

Mali skavtski priročnik

Te dni je izšel za tržaške potrebe prirejeni, Mali skavtski priročnik, ki so ga lani izdali slovenski goriški skavti, uredila pa sta ga Mauro Leban in Aleš Lojk. Gre za ciklostilirano brošuro, ki je, kot pravi ta urednik, izšel z namenom, da vsaj delno zapolni »tisto veliko vrzel, ki jo je v slovenski literaturi pustil že zdavnaj pošel Skavtski priročnik«. Če pogledamo vsebinsko, je mali priročnik razdeljen na razna poglavja. Prvo na kratko govori o veri, drugo o skavtizmu, sledi poglavje, namenjeno življenju na prostem, nato opazovanju, izražanju, poglavje o orientaciji, signalizaciji, prvi pomoči in še podvigom, ki naj bi popestrili skavtsko delovanje.

Najobširnejše poglavje je seveda namenjeno skavtizmu. V tej izdaji lahko prebe-

remo uvodna podpoglavja o zgodovini skavtizma v svetu in na Slovenskem, posebno poglavje je seveda namenjeno zamejskemu skavtizmu na Koroškem, Tržaškem in Goriškem, sledi poglavje o skavtskih načelih in potem podrobneje vse, kar mora skavt vedeti o skavtizmu in organizaciji, v katero je vključen glede na njen ustroj in notranjo ureditev.

Čeprav gre za publikacijo, ki bo predvsem služila notranjim potrebam organizacije, bo ta brošura glede na vsebino prav gotovo imela uspeh ne samo med skavti, ampak tudi drugod. Po napovedi urednikov pa se bo slovenska zamejska skavtska organizacija zavzela za to, da bo v doglednem času izšla dopolnjena in izpopolnjena nova izdaja Skavtskega priročnika.

Sezona 1984 - Narodna in študijska knjižnica

Ciklus predavanj

STVARNI IN PRAVNI POLOŽAJ ZAMEJSKIH SLOVENCEV

TRST

Kulturni dom - ulica Petronio 4

V sredo, 11. aprila 1984, ob 18.30:

Prof. Jože Pirjevec: Pravni položaj Slovencev po drugi svetovni vojni (mirovna pogodba, ustanovitev STO-ja, Cona A in B)

V sredo, 18. aprila 1984, ob 18.30:

Prof. Janko Pleterski: Slovenci (beneški, goriški in tržaški) ob koncu prve svetovne vojne

V sredo, 2. maja 1984, ob 18.30:

Prof. Samo Pahor: Londonski sporazum in Posebni statut

V sredo, 9. maja 1984, ob 18.30:

Prof. Milica Kacin-Wohinz: Slovenci v Italiji po prvi svetovni vojni - Odnos italijanske države do državljanov slovenske in hrvatske narodnosti

V sredo, 16. maja 1984, ob 18.30

Mag. Silvo Devetak: Pravni aspekti položaja Slovencev v deželi Furlaniji - Juljski krajini po podpisu Osimskih sporazumov - Obveznosti italijanske republike do državljanov slovenske narodnosti

Pred občnim zborom Hranilnice in posojilnice v Nabrežini

NA VPRAŠANJA ODGOVARJA RAVNATELJ MILAN VREMEC

Vsak april je mesec, v katerem se sklicujejo občni zbori naših hranilnic in posojilnic. Tako določajo predpisi, javnost in zlasti člani naših združenih denarnih zavodov pa imajo priložnost, da se seznanijo s poslovanjem v prejšnjem letu in da hkrati določijo program dela v prihodnjem. Sezona občnih zborov se bo letos začela v Nabrežini, kjer bo prihodnjo nedeljo, se pravi 15. t.m., redni letni občni zbor tamkajšnje Kmečke in obrtne hranilnice in posojilnice.

S tem občnim zborom pa se bo, lahko trdimo, tudi zaključilo petletno razdobje, ki je bilo vsekakor zelo pomembno za ta denarni zavod. Pred petimi leti se je namreč končala komisarska uprava in je bil redno izvoljen upravni svet, ki je pod predsedstvom g. Gvida Zidariča vodil denarni zavod do tega občnega zbora. V nedeljo pa bo ves upravni svet odstopil in bodo izvoljeni novi upravitelji ali potrjeni stari.

Pred nedeljskim občnim zborom smo se kratko pogovorili z ravnateljem Kmečke in obrtne hranilnice in posojilnice v Nabrežini. Ravnatelj je g. Milan Vremec, ki je doma z Opčin, je star 48 let, je dovršil slovensko Trgovsko akademijo in je v službi pri tem denarnem zavodu sedem let.

G. Vremec, zakaj bodo na prihodnjem občnem zboru na novo izvoljeni vsi člani upravnega sveta, medtem ko se je ta do zdaj vsako leto le delno obnavljal?

Lani je občni zbor odobril novi statut Hranilnice in posojilnice, ki med drugim

predvideva vrsto novih dejavnosti, kot so na primer poslovanje menjalnice, nakup in prodaja vrednostnic, podeljevanje dolgoročnih posojil kmetom in obrtnikom ter za gradnjo tako imenovanih ljudskih stanovanj, podeljevanje jamstev za posojila, za katera prosijo javne ustanove itd. Novost v statutu je tudi ta, da se upravni svet izvoli za dobo treh let, kar pomeni, da odsej ne bo več možnosti za vsakoletno delno obnavljanje vodstva denarnega zavoda. Triletni mandat je med drugim pogoj za uresničenje srednjeročnega načrta in sploh za programiranje dela.

Se strinjate z ugotovitvijo, da se letos zaključuje pomembno obdobje za Hranilnico in posojilnico in da se začena novo?

Prav gotovo drži, da je bilo zadnjih pet let zelo pomembnih za delovanje denarnega zavoda. Ta je v primerjavi s časom, ko sem nastopil službo v Nabrežini, povsem drugačen tako po svoji strukturi kot tudi po svojem delu. Hranilnica in posojilnica je v zadnjih letih dobila značaj prave in resnične banke. V ta namen je bilo treba poskrbeti za povsem novo, sodobno organizacijo dela. To je bilo izvedeno zato, da smo postali bolj operativni in s tem ustvarili pogoje za boljše, sodobnejše poslovanje.

Kako se vse to kaže na zunaj?

Pred sedmimi leti so vloge znašale poldrugo milijardo, posojila kakih 700 milijonov, vrednost premoženja pa je znašala kakih 20 milijonov. Ne glede na stopnjo in-

flacije, na razvrednotenje denarja, moramo priznati, da smo v teh letih naravnost skokovito napredovali, tako da znašajo letos vloge kakih 12 milijard, posojila 6 milijard in vrednost premoženja milijardo lir. Vse to je bilo mogoče, ker je denarni zavod po zaslugi upravnega sveta in nadzornega odbora in vseh uslužbencev užival vedno večje zaupanje, tako da se je stalno večalo povpraševanje po kreditih in se je večala masa zaupanih sredstev. Naša zadruga poleg tega ni v tolikšni meri občutila posledic gospodarske krize, ki je značilna zlasti na področju industrije. Tu imamo predvsem opravka z gospodarskimi operaterji, ki se bavijo s terciarnimi dejavnostmi, poleg seveda kmetijstva in obrtništva.

Kaj pa se obeta za prihodnost?

Vsi se zavedamo, da bo na področju bančništva v Italiji v bližnji prihodnosti še večja tekma za pridobivanje klientov kot zdaj. Na tržišču so se namreč že pojavili denarni mogotci mednarodnega značaja, ki so za gospodarske operaterje zelo vabljivi. Ne glede na to pa sem prepričan, da ima naš denarni zavod še možnosti, da se še bolj uveljavi na svojem območju. Naša Hranilnica in posojilnica je namreč danes že tako opremljena, da more hitro in natančno opraviti najrazličnejše bančne operacije, nuditi torej klientu celo vrsto uslug. Prav to pa je jamstvo, da se zaupanje v naš zavod še okrepi. Po podatkih, ki nam jih kaže prvo letošnje trimesečje, lahko predvidevamo, da se bodo naše želje in pričakovanja ob koncu leta tudi uresničila.

ŠIRITE NOVI LIST!

Engelbert Besednjak

ITALIJANSKA LJUDSKA STRANKA V BOJU ZA DEMOKRACIJO 1

Prejšnji mesec je skoraj neopazno šla mimo javnosti 90-letnica rojstva primorskega politika, publicista in urednika dr. Engelberta Besednjaka. Rodil se je 14. marca 1894 v Gorici, kjer je obiskoval tudi osnovno šolo in gimnazijo, na Dunaju pa je študiral pravo in doktoriral leta 1920. Še kot študent se je vključil v slovensko krščansko-socialno gibanje in mu ostal zvest tudi v kasnejšem javnem delu. Po prvi svetovni vojni je nekaj časa bil urednik ljubljanskega Slovenca, leta 1920 pa se je vrnil na Primorsko in postal glavni urednik tržaške Edinosti. Naslednje leto je postal član izrednega deželnega odbora za Goriško in Gradiščansko, leta 1922 je prevzel glavno uredništvo Goriške straže, po ustanovitvi samostojnega političnega društva Edinost za Goriško pa je bil izvoljen najprej za podpredsednika in nato za predsednika. Leta 1924 je bil izvoljen za poslanca rimskega parlamenta na narodni listi skupaj z dr. Josipom Wilfanom, od Slovencev je na listi KPI bil izvoljen še Josip Srebrnič.

Dr. Besednjak je v rimski parlament prišel prav v času, ko je bila v teku popolna fašizacija italijanske države, vendar je po ukinitvi slovenskih listov in revij pri Mussoliniju leta 1929 še uspel dobiti dovoljenje za izdajanje dveh slovenskih in ene hrvaške periodične publikacije (Novi list, Družina, Istarski list). Leta 1930 se je umaknil v tujino in na Dunaju bil sprejet v vodstvo Kongresa evropskih narodnih manjšin. Po priključitvi Avstrije k nemškemu Rajhu se je umaknil v Beograd, leta 1950 pa se je vrnil v Trst, kjer je prevzel vodstvo Slovenske krščanske so-

cialne zveze in leta 1954 ustanovil tednik Novi list. Po dolgem bolehanju je umrl v Trstu 21. decembra 1968.

V spomin 90-letnice rojstva se nam kot podlistek zdi primerno ponatisniti Besednjakov članek »Italijanska ljudska stranka v boju za demokracijo«. Objavil ga je v krščansko-socialni reviji Socialna misel (letnik 1925, št. 1), torej v času, ko je komaj postal poslanec in tako od blizu začel spremljati ne samo manjšinsko, marveč tudi vsedrjavno politično življenje v Italiji. Dr. Besednjak je to odlično revijo, ki je imela uredništvi v Ljubljani in Gorici, sourejeval skupaj s Francetom Terseglavom in dr. Andrejem Gosarjem. Za članek, ki ga objavljamo, je značilna pronicljiva analiza, glavni problem, ki ga obravnava, pa je odnos stranke italijanskih katoličanov na eni strani do vladajoče fašistične stranke, na drugi pa do Cerkev oziroma Vatikana. Gre za vprašanja, ki sicer sodijo v zgodovino, a se v spremenjenih političnih okoliščinah v določeni meri pojavljajo tudi danes, to velja zlasti za odnos idejne naslednice italijanske ljudske stranke, tj. Krščanske demokracije, do Cerkev oziroma do cerkvenega moralnega in verskega nauka. Članek ponatiskujemo nespremenjen v izvorni obliki.

* * *

Italijanska ljudska stranka je doživela v zadnjih dveh letih junaško dobo svoje kratke, a burne zgodovine. Ko jo je leta 1919. ustanavljala Luigi Sturzo, so bile razmere za-

njo zelo ugodne. Komunistično valovje je pretresalo socialno in politično življenje Italije; vse je kazalo, da se bliža revolucija. Posedujočih slojev se je pollašal strah, podjetniki so se tresli za svoje tovarne, zemljiška gospoda je trepetala pred kmečkim proletariatom, ki je burno zahteval razlastitev zemljiških magnatov. Vladajoče liberalne stranke so bile vse zmedene in si niso znale pomagati v vrvežu razjarjenih množic, ki so stopale na plan in se pripravljale za naskok. Vladajoči liberalizem ni bil kos novemu položaju ne idejno, ne organizatorično, ne po pogumu svojih voditeljev. Liberalno meščanstvo, polstoletni gospodar Italije, je izgubilo glavo in v državi je vladal tedaj splošni vtis, da gre liberalizem svojemu razsulu nasproti.

V teh razmerah se je pojavila mlada stranka italijanskih katoličanov. Možno je, ki so stali na čelu nove stranke, so razvili pred italijanskim ljudstvom obsežen program socialne obnove in ga oznanjevali neustrašno med kmetskimi in delavskimi množicami vse države. Zahtevali so razdelitev obsežnih veleposestev, ki naj preidejo v roke kmetskega ljudstva, zakaj zemlja mora biti last tistega, ki jo obdeluje. Ljudska stranka se je dotaknila s tem največjega problema italijanskega gospodarstva in našla odmev v milijonskih množicah kmetskega prebivalstva. Za industrijsko delavstvo je zahtevala stranka soudeležbo pri upravi in dobičku podjetja ter zagovarjala načelo, da mora v proizvodnji imeti človeško delo prednost pred kapi-

KMEČKA IN OBRTNA HRANILNICA IN POSOJILNICA V NABREŽINI z. z. n. j.

VABILO

Spoštovani član!

Vljudno ste vabljeni, da se udeležite rednega letnega občnega zbora, ki bo v prvem sklicanju dne 14. aprila ob 8. uri in v drugem sklicanju v

NEDELJO, 15. APRILA 1984

ob 9.30 v dvorani SKD IGO GRUDEN, Nabrežina št. 89 z naslednjim

DNEVNIM REDOM

1. Poročilo upravnega sveta;
2. Poročilo nadzornega odbora;
3. Razprava o poročilih in obračunu, odobritev poročil, obračuna in porazdelitev čistega dobička;
4. Odstop upravnega sveta;
5. Določitev števila članov upravnega sveta;
6. Volitve upravnega sveta;
7. Določitev največjega zneska, ki se lahko posredno oziroma neposredno podeli posameznemu zavezancu;
8. Določitev višine doplačila za nove člane;
9. Odobritev nakupa 20 delnic I.C.C.R.E.A.;
10. Slučajnosti.

Člani si lahko ogledajo obračun in poročila o obračunu na sedežu Kmečke in obrtne hranilnice in posojilnice.

Ker predvidevamo, da se prvega sklicanja ne bo udeležilo zadostno število članov, Vas vabimo, da se **gotovo udeležite občnega zbora v drugem sklicanju, to je v nedeljo, 15. aprila 1984, ob 9.30.**

UPRAVNI SVET

PAPEŽ O KATOLIŠKIH ŠOLAH

Papež Janez Pavel II. je govoril na plenarnem zasedanju kongregacije za katoliško vzgojo, ki zaseda v Vatikanu od prejšnjega torka. V nekaterih krajih sveta se nad tem področjem življenja katoliške Cerkve dvigajo, je dejal papež, zaskrbljujoče sence, ker posvetna oblast dela težave zakoniti avtonomiji katoliških šol. Te šole nikakor nočejo, je nadaljeval Janez Pavel II., tekmovati z državnimi šolami, temveč hočejo samo, da se jim prizna pravica, da svobodno nudijo staršem vzgojni model, osnovan na evangeljskih vrednotah. Takšen načrt ponujajo staršem, ker so ti prvi odgovorni za vzgojo otrok, in hočejo postati študijska središča, ki naj nudijo mladim popolno vzgojo, temelječo na tistih solidnih krščanskih načelih, ki bodo morali usmerjati življenje državljanov v prihodnosti.

Papež Janez Pavel II. je kongregacijo pozval, naj previdno, a odločno nadaljuje s proučevanjem načrta sodobne katoliške univerze.

talom. Delavstvu mora država priznati pravico, da soodločuje v vseh zadevah, ki se tičejo njegovih stanovskih interesov, in zato naj se izda zakon o delavski zbornici, v kateri je zastopano delavstvo vse države. Prav tako pritiče zastopstvo kmetom in obrtnikom in vsem produktivnim stanovom Italije. Šele tedaj bo imelo delovno ljudstvo odločilno besedo v državi, ko bo država priznala stanovskim zastopom javnopravni značaj in bodo vsi produktivni stanovi imeli svoje najvišje zastopstvo v gospodarskem parlamentu, ki naj stopi na mesto senata.

Italijanska ljudska stranka je zahtevala torej v svojem političnem programu odpravo senata. Napovedala je nadalje najostrejši boj centralizmu ter terjala popolno preosnovo države na podlagi občinske, deželne in pokrajinske avtonomije. Pobijala je državni absolutizem na šolskem polju in se pouka do vseučilišča. Ljudska stranka je prepouka do vseučilišča. Ljudska strana je predložila velike davčne reforme v smeri krščanskega socializma. Zahtevala je odpravo militarizma in zagovarjala v zunanji politiki sporazum med narodi. Zato je terjala mednarodno razsodišče, branila Zvezo narodov, zahtevala razorožitev, mednarodno socialno zakonodajo itd.

S tem naprednim in drznim programom je šla ljudska stranka v boj proti komunizmu. V tistih nevarnih in razburkanih časih je bila italijanska ljudska stranka edini resni nasprotnik socialne demokracije, stala je kot obramben zid pred valovi preteče revolucije. V njenih organizacijah so se zgrinjale predvsem kmetske množice, ki so pričakovale od stranke zemljo, pridružilo se je krščansko misleče delavstvo in mnogo srednjega sloja. To je bila in je še danes hrbtenica italijanske ljudske stranke. Toda istočasno je bežalo pod okrilje stranke mnogo ljudi, ki po svojem programu in mišljenju niso spadali vanjo. Iz strahu pred boljševizmom so šli med ljudovce različni agrarni mogočniki, plemenitaši, konservativci in nacionalisti, ki so bili sicer katoličani, a niso imeli razumevanja za socialne zahteve krščanskega svetovnega nazora. V viharni povojni dobi so sprejeli sicer napredni socialni in politični program ljudske stranke, toda njihovo srce ni bilo z njim zadovoljno. Italijanska ljudska stranka se jim je zdela po programu in nastopu preveč revolucionarna. Toda oni so kljub temu vstopili v stranko, ker jih je gnal vanjo oportunitizem. Nam nese — so si mislili — da gremo v ljudsko stranko, kajti edino ona nas more rešiti boljševizma. Ona je stran-

ka krščanskih ljudi, je nasprotna vsakemu nasilju, hoče v državi red in zakonitost in bo nastopala bolj milo in pravično, ko pride do oblasti. Fevdalni veleposestniki so si mislili, da jim bo dala stranka vsaj odškodnino za odvzeto zemljo, dočim bi jih komunisti razlastili brez odškodnine in socializirali njih posestva. Slične upe so gojili industrialci in tako je obdala ljudsko stranko celo simpatija enega dela meščanstva.

V tem ozračju je ljudska stranka živela in se razvijala ter prišla do vodilne vloge v političnem življenju Italije.

* * *

Popolnoma nova doba pa je napočila po zmagi fašizma. Italijanski ljudovci so prišli ob svojo oblast in stopili iz vlade. Mussolini je postal neomejeni gospodar države in razširil diktaturo svoje stranke čez vse javno življenje Italije. Proglasil se je za katoličana in poudarjal, da mora biti katolicizem temelj vsega javnega in kulturnega življenja italijanskega naroda. V ljudsko šolo je uvedel zopet veronauk in na stenah šolskih sob je visel zopet križ. Mussolini je napovedoval boj prostozidarstvu in se trudil na vse načine, da bi bil z Vatikanom v najboljših odnosih.

(DALJE)